

**QORTI CIVILI
(SEZZJONI TAL-FAMILJA)**

**ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE**

Seduta tat-3 ta' Novembru, 2004

Citazzjoni Numru. 494/2003

Lorraine Bajada

vs

Marco Vella

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici datata 21 ta' Mejju 2003 a fol. 1 tal-process fejn gie premess:-

Illi l-attrici zzewget lill-konvenut fit-tletin (30) ta' Mejju 1992 u dana kif jirrizulta mic-certifikat taz-zwieg hawn anness u mmarkat bhala Dokument "A".

Illi l-kunsens tal-partijiet ghal dan iz-zwieg kien ivvizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja

mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenziali tieghu;

Illi l-kunsens tal-partijiet ghal dan iz-zwieg kien vizzjat peress li kien inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenziali tal-hajja mizzewga.

Illi ghalhekk l-imsemmi zwieg huwa null u bla effett għat-termini ta' **l-artikolu 19 (1) (d) u/jew (f) ta' l-Att XXXVII ta' l-1975 li Jirregola iz-Zwieg;**

Illi l-istess attrici talbet lil din l-Qorti sabiex għar-ragunijiet premessi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg ikkuntrattat bejn l-attrici u l-konvenut fit-30 ta' Mejju 1992 huwa null u bla effett fil-ligi u dana *ai termini* ta' dak dispost fl-Att XXXVII ta' l-1975 li Jirregola z-Zwigijiet.

Bl-ispejjez kontra l-konvenut ngunt minn issa biex jixhed in subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici a fol. 3 tal-process;

Rat il-lista ta' xhieda u d-dokumenti esebiti a fol. 4 sa 5 tal-process;

Rat id-digriet ta' l-affidavits moghti lill-attrici fit-12 ta' Gunju 2003 fejn il-Qorti pprefiggietilha terminu ta' disghin (90) gurnata sabiex tipprezenta x-xhieda kollha tagħha produċibbli bil-procedura ta' l-affidavits.

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-konvenut tat-13 ta' Awissu 2003 a fol. 11 fejn gie eccepit:-

1. Illi huwa jaqbel li z-zwieg bejnu u l-attrici li gie ccelebrat fit-tletin (30) ta' Mejju 1992 jigi ddikjarat null u dan ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi.

2. Illi huwa minnu li l-kunsens tal-partijiet għal fuq imsemmi zwieg kien gie vvizzjat b'difett serju ta' gudizzju

Kopja Informali ta' Sentenza

fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali tieghu.

3. Illi huwa minnu wkoll li l-kunsens tal-partijiet jekk ta' wiehed jekk wahda minnhom ghal dan iz-zwieg kien gie vizzjat peress li nkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jekk ta' xi wiehed jekk aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga partikolarment dik ta' l-eskluzjoni tat-tfal.

Rat id-dikjarazzjoni u l-lista tax-xhieda tal-konvenut a fol. 12 sa 14 tal-process.

Rat in-nota ta' l-attrici datata 25 ta' Settembru 2003 fejn gew prezentati l-affidavits ta' **Pauline sive Paula Muscat, Denise Bajada – oħt l-attrici, Stephanie Camilleri, Marie u Therese Deguara** kollha datati 21 ta' Frar 2003 minn fol. 16 sa fol. 23 tal-process.

Rat in-nota ta' l-attrici datata 23 ta' Ottubru 2003 fejn gie pprezentat l-affidavit ta' l-attrici stess datat 21 ta' Lulju 2003.

Rat in-nota tal-konvenut datata 28 ta' Ottubru 2003 fejn gie pprezentat l-affidavit ta' Simon Carbonaro ta' l-istess data minn fol. 30 sa 33 tal-process.

Rat il-verbal tat-30 ta' Ottubru 2003 fejn il-kawza giet differita sabiex il-konvenut jipprezenta l-affidavits kollha tieghu fit-terminu ta' 40 gurnata hemm moghti u l-kawza giet differita ghall-finali trattazzjoni ghall-24 ta' Frar 2004.

Rat in-nota tal-konvenut datata 20 ta' Jannar 2004 fejn gie pprezentat l-affidavit tieghu minn fol. 36 sa 42 tal-process.

Rat il-verbali tas-seduti tal-24 ta' Frar 2004 fejn fuq talba taz-zewg difensuri l-kawza giet differita ghas-sentenza ghall-5 ta' Ottubru 2004, fejn regħhet thalliet għat-3 ta' Novembru 2004 ghall-istess skop.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. **KONSIDERAZZJONIJIET.**

(i) **PRINCIPJI LEGALI.**

Illi l-premessi attrici ndikati fic-citazzjoni huma kkontemplati fl-**artikolu 19 (1) (d) u (f)** tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta u cjoe` l-Att dwar iz-Zwieg.

Illi l-attur jissottometti illi z-zwieg bejnu u bejn il-konvenuta għandu jigi dikjarat null *inter alia* a bazi ta' **l-artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255** li jghid:

“jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenziali tagħha, jew b'anomalija psikologika serja li tagħmilha mpossibbli għal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenziali taz-zwieg”.

Illi dwar dan is-sub-artikolu din il-Qorti kif presjeduta diga' kellha okkazjoni tezaminah, u għalhekk tagħmel referenza għas-sentenza **“Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajargia` Borg”** (Cit. Nru. 1564/97/RCP – deciza fil-21 ta' Ottubru 1999) u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi fis-sentenza **“Kevin Spiteri vs Avukat Dr. Renzo Porsella-Flores et noe”** (Cit. Nru. 2443/97/RCP – deciza 18 ta' Jannar 2000) u **“Thomas Dimech vs Miriam Jane Dunn et”** il-Qorti għamlet referenza għall-espozizzjoni ta' **Viladrich** fuq il-materja f'dan is-sens, u cjoe` li:-

“Thus, there is grave lack of discretion of judgement when it is proven that a contracting party lacks intellectual and volitional maturity necessary to discern, in view of binding oneself in an irrevocable manner, the essential rights and duties of marriage, which are the object of mutual surrender and acceptance. The discretion of judgement refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a

unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring” (**Viladrich, P.J.**, “**Matrimonial Consent in Code of Canon Law Annotated.**” (Montreal, 1993), p. 686).

Illi kwantu ghall-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Dawn huma dawk anke msemmija f'diversi sentenzi ta' din il-Qorti fosthom “**Michael Mifsud vs Mary Lynne Mifsud**” (P.A. (RCP) 27 ta' Jannar 2004) fejn inghad li dawn jikkonsistu fi:-

“The obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics” (**Viladrich, P.J.**, op.cit., p. 687).

Illi wkoll fis-sentenza “**Mario Mizzi vs Mary Mizzi xebba Frendo**” (P.A. (RCP) 26 ta' Frar 2004) inghad wkoll li:-

*“Kwantu għad-difett serju ta' diskrizzjoni ta' gudizzju – art. 19 (1) (d) – biex ikun hemm nuqqas serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju jrid ikun hemm inkapacita' psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jagħraf u jirrifletti, jew li jiddeciedi liberalment, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (“**Isabelle Zarb vs Stephen Attard**” – P.A. 21 ta' Novembru 1995). Mhix għalhekk kwistjoni ta'*

nkompatibbila' ta' karattru, jew ta' decizjoni jew decizjonijiet zbaljati. Il-paragrafu (d) ikompli jitkellem dwar "anomalija psikologika serja li tagħmilha mpossibbli għal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg". Il-Qorti tossegħi li l-ligi tagħna tirrikjedi mhux biss anomalija psikologika tkun wahda serja, izda li tkun tagħmilha mpossibbli mhux sempliciment diffici, li wieħed jaqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg ossia jassumihom".

Illi għalhekk b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju l-legislatur ma riedx ifisser sempliciment kwalsiasi stat ta' mmaturita` li parti jew ohra fiz-zwieg tista' tkun fiha fil-mument li jingħata l-kunsens reciproku ("Georgia Agius vs Emmanuel Agius" – P.A. (RCP) tas-26 ta' Frar 2003).

Illi li kieku l-legislatur irrikjeda maturita` shiha u perfetta, ffit jew addirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. Innuqqas ta' *discretio judicii* hu kuncett guridiku ntrinsikament marbut mal-kapacita` ta' parti jew ohra fiz-zwieg li tagħti l-kunsens liberu u xjenti tagħha għar-rabta taz-zwieg. Kif jispjega l-gurista **Colagiovanni** meta sostna li:-

"Il matrimonio, in quanto patto ossia "foedus" ... ... richiede una capacita` intellettuale e volitiva al di sopra di ogni altro contratto che e` per lo meno rescindibile, in casi determinati dalla legge, richiede quindi una integrita` di mente e di liberta`, dato che ... ... si tratta di assumersi una "servitus" per tutta la vita" (Forum, 1990, Vol. 1 part I, p. 72).

Illi pero', kif għad, b'immaturita` jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju d-dottrina u l-gurisprudenza "non si riferiscono ad una piena e terminale maturita`, non esigono nei nubenti una conoscenza perfetta ed esaustiva di ciò che comporta il matrimonio, non richiedono una preveggenza chiara ed assoluta di ciò che può compartire la vita coniugale, ne` un perfetto equilibrio volitivo-affettivo, ne` infine una coscienza perfetta delle motivazioni della scelta matrimoniale. Ecco

perche` riesce piu` appropriato l' uso del termine discrezione di giudizio, che fa riferimento ad un certo discernimento ma non implica il raggiungimento di una maturita` piena" (Pompedda, M.F., "Il Consenso Matrimoniale in Grochlewski" – Pompedda – Zaggia, "Il Matrimonio nel Nuovo Codice di Diritto Canonico" (Padova, 1984), pagina 46).

Illi kif gie affermat diversi drabi minn din il-Qorti, inkluz fis-sentenza "**Alessandra sive Sandra Mc Monagale qabel Mamo vs Mario Mamo**" (P.A. (VDG) 26 ta' Ottubru 2000) ikun hemm id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fis-sens ta' l-ewwel parti tal-paragrafu (**d**) imsemmi kemm-il darba jirrizulta li, "*fil-mument ta' l-ghoti tal-kunsens matrimonjali, parti jew ohra tkun priva b'mod sostanzjali, ossia gravi, minn dik il-fakolta` kritiko-estimativa jew kritiko-valutativa dwar l-oggett tal-kunsens taz-zwieg, jew minn dik il-maturita` affettiva li hija presuppost ghal ghazla libera dwar l-imsemmi oggett. Id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju, ghalhekk, ma hux semplicemente nuqqas ta' hsieb, nuqqas ta' riflessjoni; anqas ma jfisser li wiehed jagħmel ghaziet jew jiehu decizjonijiet zbaljati – infatti decizjoni jew ghazla zbaljata hi perfettament kompatibbli ma' diskrezzjoni ta' gudizzju*" (ara, "**Emanuel Camilleri vs Carmen Camilleri**", P.A., 10 ta' Novembru 1995).

Illi l-istess sentenza tkompli tghid "*Li parti fiz-zwieg ma tkunx fehmet sufficientement, fis-sens li ma tkunx hasbet bizzejjed jew ma tkunx irriflettiet bizzejjed fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali tal-hajja mizzewga, ma jammontax necessarjament ghal difett (serju) ta' diskrezzjoni ta' gudizzju*" ("**Selina-Maria Vella Haber vs Joseph Gatt**", P.A., 15 ta' April 1996).

Illi għalhekk biex ikun hemm in-nuqqas jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju kif ravvizzat **fl-artikolu 19 (1) (d)** irid ikun hemm l-inkapacita` psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku / psikjatriku) jew kostituzzjonali li wieħed jagħraf u jirrifletti, u li jiddeciedi liberament, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (ara f'dan is-sens, fost ohrajn, "**Jacqueline**

Cousin vs Bernard Simler", P.A., 3 ta' Gunju 1998; **"Roseanne Cassar vs Kenneth Cassar"**, P.A. 19 ta' Ottubru 1998; u **"Carmelo Grima vs Mary Andrews"**, P.A., 2 ta' Novembru 1998).

Illi proprju ghalhekk ukoll il-legislatur jirrikjedi li d-difett ta' diskrezzjoni jrid ikun wiehed serju u l-anomalija psikologika tkun wahda serja.

Illi kif jispjega **Bersini**, id-diskrezzjoni ta' gudizzju tikkonsisti f'zewg elementi distinti izda konkorrenti w interdipendenti:-

*"La piena avvertenza e il deliberato consenso ... . La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettiva, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la discrezione di giudizio comprende la maturità di giudizio e la maturità affettiva ... . La maturità di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all' atto da compiere, agli obblighi essenziali da assumersi e ai doveri coniugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturità affettiva comporta generalmente quella adeguata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotività che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volontà e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo così una mancanza di consenso libero (immaturità affettiva) e ponderato (immaturità di giudizio)" (**Bersini, F.**, "Il Diritto Canonico Matrimoniale." (Torino, 1994), p. 97).*

Illi l-istess awtur, imbagħad ikompli jispjega dwar kemm irid ikun serju d-difett ta' diskrezzjoni biex wiehed ikun jista' jghid li hemm id-difett fil-kunsens u l-konsegwenti nullità taz-zwieg:-

"Se ci si chiede quale grado di discrezione di giudizio possa ritenersi proporzionato al matrimonio, rispondiamo anzitutto che, sia per la conoscenza intellettiva come per la deliberazione volitiva, dovrà essere maggiore di quello richiesto per peccare mortalmente e per stipulare gli altri contratti. Il motivo sta nel fatto che il consenso matrimoniale riguarda obbligazioni che si proiettano nel

futuro ed e` ordinato all' assunzione di uno stato di vita che incide su tutta l' esistenza con un contratto perpetuo e irriscendibile che comporta una serie di gravi obblighi ad esso inerenti. Per dare un valido consenso, non e` sufficiente il grado di ragione col quale speculativamente uno sappia che cosa e` il matrimonio; e` necessaria la maturita` di giudizio capace di ponderare in concreto i doveri e i diritti che uno deve assumersi per tutta la vita. In altri termini, e` necessaria la discrezione non tanto per l' atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni che da quell' atto derivano. Una discrezione che impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico, religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni volta che i contraenti abbiano raggiunto l' eta` prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrare, per qualsiasi motivo, la capacita` intellettuale e volitiva sopra descritta sia gravemente alterata o addirittura mancante, si dovrà ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio" (ibid. pp. 97-98).

Illi hawnekk il-Qorti, pero` tixtieq tippreciza li ghazla libera, kunsens hieles, ghar-rabta taz-zwieg mhux sinonimu mal-kuncett ta' ghazla facili, u dan kif gja' gie ndikat fissentenzi fuq kwotati, tant li nghad li:-

"... ... se il soggetto non e` in grado di superare [i] condizionamenti interiori, allora si dira` che la scelta di lui non e` stata libera; lo sara` invece qualora pur pressato da tali impulsi provenienti dal proprio psichismo, da un' affettività non sufficientemente matura o anomala, e quindi anche di fronte a conflitti interiori, sara` stato capace di superarli, di dominarli razionalmente, di scegliere con autonomia ... ... In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioè col matrimonio un patto che vincola a un comportamento

idoneo e adeguato alla specifica societa` coniugale, sia nei riguardi dell' altra parte sia nei riguardi della prole” (Pompedda, M.F., “Incapacita` di Natura Psichica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento.” (Bologna, 1991), pp. 231, 233).

Illi kwantu għad-difett fil-kunsens dovut ghall-anomalija psikologika serja li tagħmilha mpossibbli għal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, il-ligi tagħna, bhad-dritt kanoniku (**Can. 1095 (3)**) tirrikjedi mhux semplici diffikulta` izda mpossibbiltà` li wieħed jaqdi ossia jassumi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Inkapacita` jew imposibbiltà` vera f'dan il-kuntest hi ipotizzabbi biss fil-prezenza ta' anomalija psikologika serja li, independentement minn kif wieħed jagħzel li jiddefiniha jew jiklassifikaha fil-kamp tal-Psikjatrija jew tal-Psikologija, tintakka sostanzjalment il-kapacità `di intendere e / o di volere. L'incapacita` di assumere gli oneri essenziali della vita coniugale”, kif jghid **Bersini**, “rende la persona inabile al matrimonio, anche nell' ipotesi . . . . che al momento di contrarre le nozze abbia avuto la discrezione di giudizio sufficiente per un valido consenso” (op. Cit., p. 99).

Illi għal dak li jirrigwarda l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-Kap. 255, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.

Illi dawn huma “*the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the*

contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics” (Viladrich, P.J., op. Cit., p. 687).

Illi tal-istess portata huma s-sentenzi “**Anthony Gaffiero vs Juanita Gaffiero nee' Sultana**” (P.A. (VDG) 17 ta’ Novembru 2000 u “**Anna Galea vs John Walsh**”, (P.A. (VDG) tat-30 ta’ Marzu 1995). Inerenti, ghalhekk f’dawn l-obbligazzjonijiet hemm l-obbligu tal-partijiet li jagħtu lilhom infuħom lil xulxin fit-totalita` tagħhom sabiex tigi stabbilita bejniethom “*the community of life and love*”.

Illi fl-ahharnett din il-Qorti tagħmel riferenza għal dak li nghad fis-sentenza fl-ismijiet “**Nathalie O'Toole vs Patrick O'Toole**” (P.A. (N.A.) 25 ta’ Marzu 2002) fejn ingħad li:-

“Il-kunsens moghti fiz-zwieg skond din l-istess gurisprudenza mħuwiex dak il-kunsens semplici rikjest fil-kuntratt in generali ghaliex il-kuntratt taz-zwieg huwa wieħed “sui generis” u ta’ ordni pubbliku. Illi għalhekk il-partijiet f’kuntratt ta’ zwieg mhux biss irid ikollhom il-kapacita’ li jagħtu dak il-kunsens, izda li l-istess irid jigi mogħti bl-aktar mod liberu u xjenti għal dak kollu li tirrikjedi r-rabta taz-zwieg. Il-kuntratt taz-zwieg għandu jigi apprezzat mhux biss bl-ghajnejn oggettivi tal-ligi, izda jrid isib is-sinifikat tieghu fir-relazzjonijiet ta’ koppja u l-iskop ahhari taz-zwieg, cjoء li tnejn minn nies jagħtu lilhom nfuħom lil xulxin ad eskluzjoni ta’ kollox u kulhadd. Meta għalhekk għal xi raguni jew ohra dak il-kunsens ma jkunx gie mogħti bil-konoxxenza shiha ta’ dak li jgħib mieghu z-zwieg, allura jinholoq dubju kemm dak il-kuntratt matrimonjali huwa wieħed validu.”

Illi kif ingħad fis-sentenza “**Al Chahid vs Mary Spiteri**” (P.A. (RCP) 5 ta’ Gunju 2002) inoltre l-kunsens irid ikun wieħed tali li permezz tieghu l-parti li tesprimih trid tkun konxja ta’ l-obbligi, id-dmirijiet u r-responsabbiltajiet li ggib magħha l-hajja mizzewga bhal ma huma l-elementi ta’ unjoni permanenti, esklussiva u rrevokabbli.

Illi dawn il-principji kollha gew kkonfermati f'diversi sentenzi moghtija minn din il-Qorti nkluzi "**Maria Rita Calleja vs Mohamed Ben Mohamed Khemiri**" (P.A. (RCP) 17 ta' Frar 2000); "**Nicolai Balzan vs Simone Cremona**" (P.A. (RCP) 9 ta' Marzu 2000); "**Ousama Sadalah vs Doris Tanti**" (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000); "**Josephine Gabriel vs Dr. Georg Sapiano et nomine**" (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); "**Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro**" (P.A. (RCP) I-1 ta' Frar 2001); "**Mazen Dadouch vs Maria Dadouch xebba Galea**" (P.A. (RCP) 22 ta' Marzu 2002); "**Albert Grech vs Josette Grech**" (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002); "**Marco Tanti vs Catherine Azzopardi**" (P.A. (RCP) 30 ta' Mejju 2002); u "**Giulio Farrugia vs Raquel Anne Farrugia**" (P.A. (RCP) 29 ta' Mejju 2002), "**Suzanne sive Sue Rossi vs Benjamin sive Benny Bugeja**" (P.A. (RCP) 27 ta' Gunju 2002), "**Lorriane Zammit vs Gordon Zammit**" (P.A. (RCP) 27 ta' Gunju 2002), "**Mariella Balzan vs Oswan Murat Kiran**" (P.A. (RCP) 27 ta' Gunju 2002), u "**Ruth Formosa vs Ahmed Enan**" (P.A. (RCP) 27 ta' Gunju 2002) fost ohrajn.

Illi min-naha l-ohra fl-**artikolu 19 (1) (f)** jinghad ukoll li z-zwieg ikun null:

"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenziali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg".

Illi dan is-sub-artikolu wkoll gie diskuss u ezaminat fis-sentenza "**Nicolai Balzan vs Simone Cremona**" minn din il-Qorti kif presjeduta (Cit. Nru. 1019/98/RCP – deciza fid-9 ta' Marzu 2000) u "**Mark Spiteri vs Susan Margaret Spiteri**" (P.A. (RCP) 27 ta' Frar 2001) u a skans ta' ripetizzjoni qed issir referenza ghall-principji hemm enuncjati. Illi *inoltre* fis-sentenza "**Theresa Taguri nee Spiteri vs Avukat Christopher Cilia et noe**" (Cit. Nru. 3130/96/NA – deciza P.A. (NA) fl-10 ta' Novembru 1999) gie ritenut illi:-

“Fl-interpretazzjoni ta’ dan is-sub-inciz gie ritenut mill-Qorti tagħna illi l-eskluzjoni pozittiva ma kellhiex necessarjament tirrizulta biss minn xi haga espressa direttamente izda setghet tigi espressa bl-imgieba ta’ xi parti fil-perjodu mmeddatament qabel u wara li jkun inkiseb l-istess kunsens”.

Illi ta' l-istess portata hija s-sentenza "Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro" (P.A. (RCP) I-1 ta' Frar 2001); "Joseph Gabriel vs Dr. Georg Sapiano *nomine*" (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); "Carmen El Shimi gja' Tanti vs Ibrahim Mohamed Mohamed Ibrahim El Shimi" (P.A. (NA) 20 ta' Gunju 2000); "Mary Rose Abder Rahim vs Esam Abder Rahim" (P.A. (NA) 31 ta' Mejju 2000); "Ousama William Hfez Sadallah vs Doris Dalli" (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000) u "Albert Grech vs Josette Grech" (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002 Cit. Nru. 793/01/RCP).

(ii) APPREZZAMENT TAL-PROVI.

Illi mill-provi prodotti jirrizulta li I-partijiet kellhom relazzjoni twila qabel iz-zwieg ta' xi sitt snin, izda li fihom infirdu kemm-il darba qabel ma finalment izzewgu fit-30 ta' Mejju 1992. Kienu hassru I-gherusija tagħhom peress li I-konvenut kien qed ikollu xi forma ta' relazzjoni ma' nisa ohra u diversi konfitti ohra, li kien għajnej jidher. Sadanittant il-konvenut kien beda jagħmel xogħol strutturali ta' certu portata fil-fond li fih kien intiz minn missier I-atrīci sabiex il-partijiet kellhom joqogħdu wara z-zwieg. Meta hassru għat-tieni darba I-konvenut kien ircieva ittra legali mingħand il-familja ta' I-atrīci sabiex jirritorna I-fond fl-istat li kien fih qabel ma bdew ix-xoghlijiet indikati. F'dan I-isfond il-konvenut iddecieda li I-unika soluzzjoni għall-problemi li sab ruhu fihom kien li jerga' jirrangha ma' I-atrīci, u dan minkejja I-fatt li huwa kien jaf u jammetti li ma' I-atrīci ma kienx kuntent. Għalhekk hekk għamel u fil-fatt il-partijiet izzewgu.

Illi pero' mix-xhieda kollha prodotta jirrizulta li l-konvenut dan ghamlu bil-kundizzjoni li huwa ma jkollux tfal mill-

attrici, minkejja li ma qal xejn lill-attrici b'dan. Per konsegwenza, l-attrici ntebhet b'dan wara z-zwieg kemm ghaliex il-konvenut kien jevita li jagħmel l-att ta' prokreazzjoni, u wkoll ghaliex wara nsistenza tagħha wara li ghadda certu zmien il-konvenut kien stqarr magħha car u tond li huwa ma riedx tfal minnha. Kien wara din l-istqarrija li l-partijiet isseparaw.

Illi minn dan kollu jidher li l-konvenut kellu l-kunsens tieghu vizzjat *stante* li eskluda *a priori* l-prokreazzjoni ta' l-ulied mill-hajja mizzewga tieghu mal-konvenuta. Jidher ukoll li dan għamlu ghaliex huwa qatt ma hass li kellu jizzewweg lill-attrici, u jidher li zzewwigha biss sabiex jevita l-problemi finanzjarji li sab ruhu fihom meta kien interpellat sabiex ovvjament a spejjez tieghu jirreintegra l-fond tal-familjari ta' l-attrici fl-istat li kien qabel ma nghata lilu. Hemm ammissjoni tal-konvenut li huwa fil-fatt ma kienx iħobb lill-attrici, li min-naha l-ohra kienet litteralment infatwata fuqu. Minkejja dak li tghid hi, jirrizulta li dan l-istat ta' infatwazzjoni tagħha fuq il-konvenut kien tant gravi li akkost ta' kollox hija riedet tizzewweg lill-konvenut, minkejja anke l-osservazzjonijiet ta' hbiebha u familjari tagħha prodotti bhala xhieda f'din il-kawza.

Illi minn dan kollu jirrizulta għalhekk li l-kunsens tal-konvenut kien hekk vizzjat a bazi ta' **l-artikolu 19 (1) (f)** **tal-Kap 255** fejn f'dan il-kuntest ma hemm l-ebda dubju li qarraq bl-attrici, *stante* li minkejja li kien konvint li ma riedx tfal minnha, zamm kollox mistur minnha qabel iz-zwieg, u kien biss wara li huwa stqarr magħha. Min-naha l-ohra din il-Qorti thoss ukoll li l-kunsens ta' l-attrici kien ukoll vizzjat minħabba li fil-mument taz-zwieg hija kienet kompletament infatwata fuq il-konvenut b'tali mod u manjiera li ma kienitx fi stat li tagħraf u tapprezza dak li fil-fatt kienet qed tagħmel, fejn hija wriet immaturita' gravi. Għalhekk din il-Qorti thoss li dan fic-cirkosotanzi ta' dan il-kaz għandu wkoll iwassal ghall-annullament tal-kunsens taz-zwieg tagħha, *stante* li ma kienx ittieħed bil-liberta' ta' għażla rikjesta ghall-validita' ta' tali kunsens, u għalhekk tiddikjara li l-kunsens ta' l-attrici kien vizzjat a bazi ta' **l-artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255**.

Illi ghalhekk a bazi tal-premess it-talbiet attrici għandhom jigu milqugha *stante li l-kunsens tal-konvenut kien vizzjat a bazi ta' l-artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta* mentri dak tal-attrici kien vizzjat a bazi ta' l-artikolu 19 (1) (d) ta' l-istess Kap 255.

III. KONKLUZJONI.

Illi ghalhekk għal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi**, billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet tal-konvenut biss inkwantu l-istess huma b'xi mod inkompatibbli ma' dak hawn premess u deciz, **tilqa' t-talba attrici** biss fis-sens hawn premess, b'dan illi:

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg ikkuntrattat bejn l-attrici u l-konvenut fit-30 ta' Mejju 1992 huwa null u bla effett fil-ligi, u dan a bazi ta' l-artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255 imputabbli lill-konvenut u artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255 imputabbli lill-attrici, kollox kif fuq deciz.

Bl-ispejjeż jinqasmu bin-nofs bejn il-partijiet.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----